

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ДНІПРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ
ФАКУЛЬТЕТ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ДЛЯ ПІДРОЗДІЛІВ
КРИМІНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ
Кафедра цивільно-правових дисциплін

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ЕКОЛОГІЧНЕ ПРАВО

Назва освітньо-професійної програми	Право (поліцейські)
Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський)
Галузь знань	08 Право
Спеціальність	081 Право
Вид навчальної дисципліни	обов'язкова
Мова викладання	Українська
Рік навчання	другий

ЗАТВЕРДЖЕНО

Науково-методичною радою
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ
протокол від 19.08.2024 № 15

СХВАЛЕНО

Вченою радою Факультету підготовки
фахівців для підрозділів кримінальної
поліції Національної поліції України
протокол від 15.08.2024 № 11

ПОГОДЖЕНО

Гарант освітньої програми «Право (поліцейські)»
доктор юридичних наук,
доцент.

Василь БЕРЕЗНЯК

Розглянуто на засіданні кафедри цивільно-правових дисциплін факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Національної поліції України. Протокол від 09.08.2024 № 23.

Екологічне право. Робоча програма навчальної дисципліни. Дніпро: Дніпровський державний університет внутрішніх справ, 2024 р. 23 с.

РОЗРОБНИКИ:

1. Завідувач кафедри цивільного права та процесу факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Національної поліції України, доктор юридичних наук, доцент **Кристина РЕЗВОРОВИЧ**.
2. Викладач кафедри цивільно-правових дисциплін факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Національної поліції України, капітан поліції **Марина ЛОГІНОВА**.

РЕЦЕНЗЕНТИ:

1. Завідувач кафедри цивільного, трудового та господарського права юридичного факультету Дніпровського національного університету ім. Олеся Гончара, доктор політичних наук, кандидат юридичних наук, доцент **Ігор АЛЕКСЄЄНКО**
2. Керівник Адвокатського бюро «Хрипунова Дениса Григоровича» **Денис ХРИПУНОВ**.

**Лист оновлення та перезатвердження
робочої програми навчальної дисципліни
(додаток 1 до Робочої програми навчальної дисципліни)**

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Характеристика навчальної дисципліни	
	денна форма здобуття вищої освіти	заочна форма здобуття вищої освіти
Кількість кредитів ЄКТС	3	
Загальна кількість годин	90	
Рік підготовки	2	
Семестр	3	
Лекції	2	
Семінарські	14	
Практичні	14	
Самостійна робота	60	
Індивідуальні завдання (курсова робота)	-	
Підсумковий семестровий контроль	залік	

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Навчальна дисципліна «Екологічне право» спрямована на вивчення основних принципів, норм і інструментів юридичного регулювання в галузі екологічного права, а саме щодо охорони навколишнього середовища та збереження природних ресурсів. Навчальна дисципліна включає аналіз національного та міжнародного екологічного законодавства, розгляд судової практики у сфері екологічного права, а також ознайомлення з механізмами захисту прав громадян у сфері екології. Для юристів вивчення дисципліни «Екологічне право» надає важливу інструментарій для розвитку компетенцій у сфері екологічних питань. Сучасне суспільство вимагає від юристів глибокого розуміння екологічних проблем та їх правового вирішення. Крім того, вивчення екологічного права дозволяє юристам активно захищати навколишнє середовище та боротися з екологічними порушеннями, допомагаючи у збереженні природи та відновленні екологічної рівноваги. Отримані навички під час вивчення екологічного права, також дозволяють юристам брати активну участь у формуванні та вдосконаленні екологічного законодавства. Це має важливе значення для сталого розвитку суспільства, забезпечення екологічної безпеки та збереження природних ресурсів для майбутніх поколінь. Таким чином, знання екологічного права є необхідним компонентом професійної підготовки юристів і сприяє формуванню відповідальної та компетентної кадрової бази для ефективного захисту екологічних інтересів суспільства.

Метою вивчення навчальної дисципліни «Екологічне право» є опанування здобувачами вищої освіти необхідних теоретичних положень, засвоєння сутності та змісту еколого-правових відносин, змісту норм екологічного законодавства, правильне їх тлумачення та застосування при вирішенні конкретних справ та

ситуацій, розвиток у здобувачів вищої освіти еколого-правового світогляду та мислення. Здобувачі вищої освіти також мають оволодіти навичками самостійної роботи з нормативно-правовими актами та еколого-правовою літературою.

Загальноосвітня мета:

надання здобувачам та здобувачкам вищої освіти комплексних знань і практичних навичок в галузі екологічного права, опанування здобувачами вищої освіти необхідних теоретичних положень, засвоєння сутності та змісту еколого-правових відносин, змісту норм екологічного законодавства, правильне їх тлумачення та застосовування при вирішенні конкретних справ та ситуацій, розвиток у здобувачів вищої освіти еколого-правового світогляду та мислення.

Виховна мета:

полягає в формуванні здобувачів та здобувачок вищої освіти глибокого розуміння та осмислення важливості збереження природних ресурсів та охорони довкілля через правові механізми.

Розвивальна мета:

полягає у сприянні розвитку критичного мислення, аналітичних здібностей та умінь здобувачів та здобувачок вищої освіти щодо екологічних проблем і їх правового регулювання.

Очікувані результати навчання: у результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен:

знати:

- основні інститути, теоретичні положення та сучасні проблеми науки;
- чинне екологічне законодавство;
- основні принципи і завдання екологічного права;
- законодавчі засади раціонального природокористування;
- організаційно-правові заходи охорони об'єктів природи;
- види юридичної відповідальності за порушення екологічного законодавства;
- систему і положення національного та міжнародного законодавства в сфері охорони навколишнього природного середовища;

вміти:

- правильно тлумачити та застосовувати еколого-правові норми;
- використовувати знання для вирішення практичних завдань;
- здійснювати юридичний аналіз обставин для кваліфікації екологічних відносин;
- правильно застосовувати роз'яснення судових та інших органів у процесі застосування норм екологічного права;
- аргументувати власну точку зору та прийняття рішення за конкретним завданням;
- застосовувати одержані теоретичні знання щодо правового регулювання відносин в галузі використання природних ресурсів, охорони навколишнього природного середовища та забезпечення екологічної безпеки на практиці;
- самостійно вирішувати практичні завдання, використовуючи положення відповідних нормативно-правових актів;

- правильно визначати предмет та об'єкт еколого-правового конфлікту, обсяг прав та обов'язків суб'єктів екологічних відносин, визначати правовий механізм їх реалізації в конкретних ситуаціях.

Під час вивчення навчальної дисципліни здобувачі вищої освіти повинні набути наступні компетентності:

Інтегральна компетентність – здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі у галузі правничої діяльності.

Загальні компетентності:

ЗК.1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК.2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК.3. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК.6. Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології.

ЗК.7. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК.9. Здатність працювати в команді.

Спеціальні компетентності:

СК.7. Здатність застосовувати норми та інститути права, щонайменше з таких галузей, як: конституційне право, адміністративне право і адміністративне процесуальне право, цивільне і цивільне процесуальне право, трудове право, кримінальне і кримінальне процесуальне право.

СК.8. Здатність застосовувати правові принципи та доктрини.

СК.9. Здатність використовувати бази даних органів юстиції та інформаційні технології необхідні під час здійснення юридичної діяльності.

СК.10. Здатність використовувати різноманітні інформаційні джерела для повного та всебічного встановлення певних обставин.

СК.11. Здатність визначати належні та прийнятні для юридичного аналізу факти.

СК.15. Здатність до самостійної підготовки проєктів актів правозастосування.

Пререквізити: юридична деонтологія; теорія держави і права, конституційне право; історія держави і права; основи римського цивільного права; цивільне право; соціологія права; політологія;

Постреквізити: житлове право; земельне право; трудове право, цивільний процес; сімейне право; кримінальне право; кримінальний процес; право соціального забезпечення; господарське право; міжнародне приватне право

Здобувачі вищої освіти повинні продемонструвати такі **результати навчання:**

ПРН.1. Визначати переконливість аргументів у процесі оцінки заздалегідь невідомих умов та обставин.

ПРН.3. Проводити збір і інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел.

ПРН.5. Давати короткий правовий висновок щодо окремих фактичних обставин з достатньою обґрунтованістю.

ПРН.6. Оцінювати недоліки і переваги певних правових аргументів, аналізуючи відому проблему.

ПРН.7. Складати та ухгоджувати план власного прикладного дослідження і самостійно збирати матеріали за визначеними джерелами.

ПРН.9. Самостійно визначати ті обставини, у з'ясуванні яких потрібна допомога, і діяти відповідно до отриманих рекомендацій.

ПРН.12. Доносити до респондента матеріал з певної правової проблематики доступно і зрозуміло.

ПРН.13. Знати та розуміти особливості реалізації та застосування норм матеріального і процесуального права.

ПРН.15. Вільно використовувати для правничої діяльності доступні інформаційні технології і бази даних.

ПРН.16. Використовувати комп'ютерні програми, необхідні у правничій діяльності.

ПРН.17. Працювати в команді, забезпечуючи виконання завдань команди.

ПРН.20. Виокремлювати і аналізувати юридично значущі факти і робити обґрунтовані правові висновки.

ПРН.21. Готувати проекти необхідних актів застосування права відповідно до правового висновку зробленого у різних правових ситуаціях.

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ТЕМА 1. Загальна характеристика екологічного права України

Предмет екологічного права. Принципи екологічного права. Поняття екологічного права. Система екологічного права. Розвиток екологічного законодавства. Місце земельного, водного, лісового, гірничого, фауністичного, атмосферного та природно-законодавчого права в системі екологічного права. Система навчального курсу "Екологічне право". Співвідношення екологічного права з іншими галузями права в правовій системі України. Поняття джерел екологічного права та їх види. Закони і підзаконні акти як джерела екологічного права. Конституція України в системі джерел екологічного права, їх види. Закон України "Про охорону навколишнього природного середовища". Земельний, Водний, Лісовий кодекси і Кодекс України про надра як джерела права. Місце підзаконних нормативно-правових актів у регулюванні екологічних правовідносин та їх класифікація. Чинність міжнародно-правових норм у системі джерел екологічного права. Юридична природа роз'яснень вищих судових інстанцій щодо застосування екологічного законодавства. Значення вивчення екологічного права для працівників органів Національної поліції України.

ТЕМА 2. Правова охорона земель в Україні

Земля, як об'єкт правового регулювання, використання, відновлення та охорони. Поняття та склад земельного фонду України, поділ земель на категорії, правовий режим використання, відтворення та охорони земель. Поняття та види

права землекористування, набуття і припинення права землекористування. Суб'єкти, об'єкти і зміст права землекористування. Поняття права власності на землю та форми власності на землю в Україні. Суб'єкти, підстави виникнення, зміни та припинення права власності на землю. Особливості управління в галузі використання, відновлення та охорони земель. Функції управління в галузі використання, відновлення та охорони земель. Форми та методи охорони земель. Зміст правової охорони земель. Відшкодування шкоди, заподіяної порушенням земельного законодавства. Види порушень земельного законодавства як підстава для адміністративної, кримінальної, дисциплінарної та цивільно-правової відповідальності. Роль Національної поліції України у забезпеченні охорони земель.

ТЕМА 3. Правова охорона вод в Україні

Води як об'єкт правового регулювання, використання, відтворення та охорони. Склад водного фонду України. Поняття та склад водного фонду України. Види водних об'єктів. Право власності на води. Суб'єкти, об'єкти, підстави виникнення, зміни і припинення права власності на води. Поняття та види права водокористування, зміна і припинення права водокористування. Правова охорона вод, її форми. Відшкодування збитків, заподіяних порушенням водного законодавства. Види порушень законодавства про охорону вод як підстави адміністративної, кримінальної та дисциплінарної відповідальності.

ТЕМА 4. Правова охорона лісів України

Ліс як об'єкт правового регулювання, використання, відновлення та охорони. Лісовий фонд України. Лісові ресурси. Корисні властивості лісів. Групи лісів. Право власності на ліс, форми та суб'єкти. Право лісокористування та його види. Загальне та спеціальне використання лісових ресурсів. Види та особливості спеціального використання лісових ресурсів. Правове регулювання заготівлі деревини, живиці та інших другорядних лісових матеріалів. Право побічного лісокористування. Використання лісових ресурсів для потреб мисливського господарства. Особливості використання лісових ресурсів для культурно-оздоровчих, рекреаційних, спортивних, туристичних та науково-дослідних цілей. Особливості управління в галузі використання, відтворення та охорони лісів. Правові форми розподілу і перерозподілу лісів. Правове регулювання лісовпорядкування. Правові засади державного обліку лісового фонду і ведення лісового кадастру. Контроль за використанням, відновленням, захистом та охороною лісів. Правове забезпечення охорони та захисту лісів. Зміст правової охорони. Майнова відповідальність за шкоду, заподіяну порушенням лісового законодавства. Особливості майнової (таксової) відповідальності за шкоду, заподіяну лісу. Порушення лісового законодавства як підстави для адміністративної, дисциплінарної та кримінальної відповідальності. Забезпечення органами Національної поліції України додержання правил охорони лісів.

ТЕМА 5. Правова охорона тваринного світу в Україні

Тваринний світ як об'єкт використання, відтворення та правової охорони. Об'єкти тваринного світу. Право власності на об'єкти тваринного світу. Форми права власності на об'єкти тваринного світу. Суб'єкти та об'єкти права власності на об'єкти тваринного світу. Право користування об'єктами тваринного світу, його види. Зміст загального та спеціального використання об'єктів тваринного світу. Особливості здійснення спеціального використання. Підстави та умови припинення права використання об'єктів тваринного світу. Особливості управління в галузі використання, відтворення та охорони тваринного світу. Правові засади здійснення моніторингу і контролю за додержанням законодавства про тваринний світ. Державний облік ведення кадастру тваринного світу, Червоної книги України. Правові форми розподілу і перерозподілу тваринного світу. Правове забезпечення охорони тваринного світу. Зміст правової охорони тваринного світу. Правові форми охорони тваринного світу. Особливості майнової (таксової) відповідальності за шкоду, заподіяну знищенням і незаконним добуванням об'єктів тваринного світу. Порухення законодавства в галузі використання, відновлення та охорони об'єктів тваринного світу як підстави для адміністративної, кримінальної та дисциплінарної відповідальності.

ТЕМА 6. Правова охорона атмосферного повітря в Україні

Атмосферне повітря як об'єкт правового регулювання, охорони та використання. Правове регулювання використання атмосферного повітря. Суб'єкти, об'єкти та зміст права використання права атмосферного повітря, як сировини основного виробничого призначення. Економічно-правові заходи щодо забезпечення ефективного використання та охорони атмосферного повітря. Основні правила охорони атмосферного повітря. Правові засоби запобігання забрудненню атмосферного повітря. Контроль за охороною атмосферного повітря. Порухення в галузі охорони атмосферного повітря як підстави для юридичної відповідальності. Особливості майнової відповідальності за шкоду, заподіяну порушенням законодавства про охорону атмосферного повітря. Особливості порушень законодавства про охорону атмосферного повітря як підстави для адміністративної, кримінальної та дисциплінарної відповідальності. Заходи органів Національної поліції України по забезпеченню охорони атмосферного повітря.

ТЕМА 7. Правова охорона надр в Україні.

Надра як об'єкт правового регулювання, використання та охорони. Державний фонд надр. Законодавства про надра. Право власності на надра. Суб'єкти та об'єкти права власності на надра. Зміст права власності на надра. Правові форми і методи захисту права власності на надра. Право користування надрами та його види. Правове регулювання геологічного вивчення та дослідно-промислової розробки родовищ корисних копалин. Видобування корисних копалин. Правове забезпечення користування надрами, не пов'язаного з видобуванням корисних копалин. Правові засади видобування корисних

копалин місцевого значення і торфу. Суб'єкти, об'єкти та зміст права користування надрами. Особливості управління в галузі використання та охорони надр. Правові форми розподілу та перерозподілу надр. Правові засади ведення кадастру родовищ корисних копалин. Правові форми контролю за додержанням законодавства в галузі використання та охорони надр. Особливості розгляду спорів у галузі використання та охорони надр. Правова охорона надр. Забезпечення екологічної безпеки в процесі охорони та використання надр. Особливості відшкодування шкоди, заподіяної порушенням законодавства про надра. Порушення законодавства про надра як підстави адміністративної, дисциплінарної та кримінальної відповідальності.

ТЕМА 8. Правова охорона природно-заповідного фонду в Україні

Природно-заповідний фонд України як об'єкт правової охорони. Форми права власності на території та об'єкти природно-заповідного фонду. Зміст та припинення права власності на території та об'єкти природно-заповідного фонду. Правовий режим природного заповідника. Особливості правового режиму національного природного парку. Правовий режим національних ландшафтних парків. Правовий режим заказників. Особливості правових режимів пам'яток природи і заповідних урочищ. Правовий режим зоологічного парку. Особливості правового режиму парку-пам'ятки садово-паркового мистецтва. Правовий режим охоронних зон природно-заповідного фонду. Особливості управління в галузі охорони і використання природно-заповідного фонду. Функції управління в галузі охорони і використання природно-заповідного фонду. Правопорушення в галузі охорони і використання природно-заповідного фонду як підстави для юридичної відповідальності. Майнова (таксова) відповідальність за порушення законодавства про природно-заповідний фонд. Порушення законодавства про природно-заповідний фонд як підстави для адміністративної, кримінальної та дисциплінарної відповідальності. Охорона природно-заповідного фонду України в діяльності органів Національної поліції України.

4. СТРУКТУРА ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Теми та план лекційних занять

Назва теми лекційного заняття	План лекційного заняття	Кількість годин
Тема 1. Загальна характеристика екологічного права України	1.Поняття та предмет екологічного права України. 2.Метод правового регулювання екологічного права. 3.Принципи екологічного права України. 4.Система та джерела екологічного права України. 5.Види об'єктів, що охороняються екологічним правом.	2

	6.Екологічні права та обов'язки громадян у системі об'єктів екологічного права.	
--	---	--

Теми семінарських і практичних занять

Назва теми	Кількість годин
Семінарські заняття	
Тема 1. Загальна характеристика екологічного права України	2
Тема 2. Правова охорона земель в Україні	2
Тема 3. Правова охорона вод в Україні	2
Тема 4. Правова охорона лісів України	2
Тема 5. Правова охорона тваринного світу в Україні	2
Тема 7. Правова охорона надр в Україні. Правова охорона природно-заповідного фонду в Україні	2
Тема 8. Правова охорона природно-заповідного фонду в Україні	2
Практичні заняття	
Тема 2. Правова охорона земель в Україні	2
Тема 3. Правова охорона вод в Україні	2
Тема 4. Правова охорона лісів України	2
Тема 5. Правова охорона тваринного світу в Україні	2
Тема 6. Правова охорона атмосферного повітря в Україні	2
Тема 7. Правова охорона надр в Україні. Правова охорона природно-заповідного фонду в Україні	2
Тема 8. Правова охорона природно-заповідного фонду в Україні	2

Теми для самостійної роботи

Назва теми	Кількість годин
Тема 1. Загальна характеристика екологічного права України	5
Тема 2. Правова охорона земель в Україні	10
Тема 3. Правова охорона вод в Україні	7
Тема 4. Правова охорона лісів України	7
Тема 5. Правова охорона тваринного світу в Україні	10
Тема 6. Правова охорона атмосферного повітря в Україні	7
Тема 7. Правова охорона надр в Україні. Правова охорона природно-заповідного фонду в Україні	7
Тема 8. Правова охорона природно-заповідного фонду в Україні	7

5. ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ТА ЗАВДАНЬ, ЩО ВІНОСЯТЬСЯ НА ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ

1. Поняття екологічного права України.

2. Предмет екологічного права України.
3. Система екологічного права України.
4. Принципи та завдання екологічного права України.
5. Джерела екологічного права України.
6. Метод екологічного права України.
7. Зміст права власності на природні ресурси.
8. Юридична відповідальність за порушення екологічного законодавства.
9. Адміністративна відповідальність за порушення екологічного законодавства.
10. Цивільно-правова відповідальність за порушення екологічного законодавства.
11. Кримінальна відповідальність за порушення екологічного законодавства.
12. Земля як об'єкт правової охорони.
13. Земельний фонд України та землеустрій, земельний кадастр.
14. Види прав на землю в Україні.
15. Право власності на землю та право землекористування в Україні.
16. Право постійного користування землею в Україні.
17. Право оренди на земельну ділянку в Україні.
18. Іноземні фізичні та юридичні особи як суб'єкти прав на землю в Україні.
19. Охорона земель в Україні.
20. Відповідальність за порушення земельного законодавства.
21. Поділ земель на категорії за основним цільовим призначенням.
22. Правовий режим земель сільськогосподарського призначення.
23. Водний фонд України.
24. Види водокористування і їх характеристика.
25. Спеціальне водокористування, характеристика та види.
26. Водокористувачі в Україні. Поняття загального водокористування.
27. Права та обов'язки водокористувачів.
28. Охорона вод.
29. Водоохоронні зони та зони санітарної охорони.
30. Відповідальність за порушення водного законодавства.
31. Лісовий фонд України (характеристика).
32. Види прав на ліси в Україні.
33. Види прав на ліси в Україні.
34. Право спеціального використання лісових ресурсів.
35. Види використання лісових ресурсів.
36. Право загального використання лісових ресурсів.
37. Побічні лісокористування та їх характеристика.
38. Охорона лісів.
39. Відповідальність за порушення лісового законодавства.
40. Цивільно-правова відповідальність за порушення лісового законодавства.

41. Об'єкти тваринного світу.
42. Спеціальне використання об'єктів тваринного світу.
43. Право власності на об'єкти тваринного світу.
44. Охорона тваринного світу.
45. Відповідальність за порушення законодавства про тваринний світ.
46. Атмосферне повітря як об'єкт правової охорони.
47. Обов'язки суб'єктів щодо охорони атмосферного повітря.
48. Охорона атмосферного повітря.
49. Стандартизація і нормування в галузі охорони атмосферного повітря.
50. Відповідальність за порушення законодавства щодо охорони атмосферного повітря.
51. Поняття надр.
52. Власність на надра. Види користування надрами.
53. Строки користування надрами.
54. Порядок здійснення права користування надрами.
55. Користувачі надр. Їх права і обов'язки.
56. Охорона надр.
57. Право землевласників та землекористувачів на добування корисних копалин місцевого значення, торфу та прісних підземних вод.
58. Порядок забудови площ залягання корисних копалин.
59. Відповідальність за порушення законодавства про надра.
60. Охоронні зони територій та об'єктів природно-заповідного фонду України.
61. Особливості правового режиму об'єктів природно-заповідного фонду України.
62. Природні заповідники, їх правовий режим.
63. Національні природні парки, їх правовий режим.
64. Зоологічні парки та їх правовий режим.
65. Охорона природно-заповідного фонду.
66. Відповідальність за порушення законодавства про природно-заповідний фонд.

6. КРИТЕРІЇ ТА ЗАСОБИ ОЦІНЮВАННЯ УСПІШНОСТІ НАВЧАННЯ

ДЛЯ ДЕННОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ		
Поточний контроль (ПК)		Підсумковий контроль
Аудиторна робота	Самостійна робота/ Індивідуальна робота	Залік (З) / ЕКЗАМЕН (Е)
≤ 40	≤ 10	
≤ 50		≤ 50
Підсумкова оцінка у випадку заліку (П) = ПК + З ≤ 100		
Підсумкова оцінка у випадку складання екзамену (П) = ПК + Е ≤ 100		

Критерії оцінювання аудиторної роботи для здобувачів вищої освіти денної форми навчання

Для здобувачів вищої освіти, що навчаються за денною формою навчання,

максимальна сума балів за всі види робіт з навчальної дисципліни «Екологічне право» – 100 балів: за виконання завдань у рамках аудиторної роботи – 40 балів, самостійної роботи – 10 балів; 50 балів – за виконання завдань, винесених на підсумковий контроль.

Поточний контроль може проводитись усно, письмово або у формі комп'ютерного тестування, колоквиуму, оцінювання виступів на семінарських та практичних заняттях, ділових чи імітаційних ігор тощо.

Аудиторна робота для поточного контролю розраховується за формулою:

$$AP = (40 * CAP) / 5,$$

де AP - результат аудиторної роботи в балах;

CAP - середньозважена оцінка отримана під час семестру з усіх занять.

При розрахунку результатів навчання з аудиторної роботи невідпрацьовані «незадовільні» оцінки та пропущені заняття враховуються як «нуль» балів.

БАЛИ	ПОЯСНЕННЯ
5	Високий рівень компетентностей: питання, винесені на розгляд, засвоєні у повному обсязі; на високому рівні сформовані необхідні практичні навички та вміння; всі навчальні завдання, передбачені планом заняття, виконані в повному обсязі. Під час заняття продемонстрована стабільна активність та ініціативність. Відповіді на теоретичні питання, розв'язання практичних завдань, висловлення власної думки стосовно дискусійних питань ґрунтуються на глибокому знанні чинного законодавства, теорії та правозастосовної практики.
4	Невисокий рівень компетентностей: питання, винесені на розгляд, засвоєні у повному обсязі; в основному сформовані необхідні практичні навички та вміння; всі передбачені планом заняття навчальні завдання виконані в повному обсязі з неістотними неточностями. Під час заняття продемонстрована ініціативність. Відповіді на теоретичні питання, розв'язання практичних завдань, висловлення власної думки стосовно дискусійних питань переважно ґрунтуються на знанні чинного законодавства, теорії та правозастосовної практики.
3	Достатній рівень компетентностей: питання, винесені на розгляд, у цілому засвоєні; практичні навички та вміння мають поверхневий характер, потребують подальшого напрацювання та закріплення; навчальні завдання, передбачені планом заняття, виконані, деякі види завдань виконані з помилками.
2	Недостатній рівень компетентностей: питання, винесені на розгляд, засвоєні частково, прогалини у знаннях не носять істотного характеру; практичні навички та вміння сформовані недостатньо; більшість навчальних завдань виконано, деякі з виконаних завдань містять істотні помилки, які потребують подальшого усунення.
1	Мінімальний рівень компетентностей: здобувач вищої освіти не готовий до заняття, не знає більшої частини програмного матеріалу, з труднощами виконує завдання, невпевнено відтворює терміни і поняття, що розглядалися під час заняття, допускає змістовні помилки, не володіє відповідними вміннями і навичками, необхідними для розв'язання професійних завдань.
0	Незадовільний рівень компетентностей. Відсутність на занятті

Для навчальної дисципліни «Екологічне право» засобами діагностики знань (успішності навчання) виступають: залік; стандартизовані тести; есе; вирішення практичних завдань; виступи на наукових заходах, інші види індивідуальних завдань тощо.

Критерії оцінювання самостійної роботи (денна форма навчання) – 10 балів

Самостійна робота здобувачів вищої освіти становить таку форму організації освітнього процесу, за якої особа, яка навчається, виконує певний

комплекс завдань, під керівництвом науково-педагогічного працівника, але без його безпосередньої участі. Навчальною дисципліною «Екологічне право» на самостійну роботу відведено 60 год. і передбачає наступні її форми, які в індивідуальному порядку узгоджуються з викладачем:

1. Практичні вправи, диференційовані за темами навчальної дисципліни. Вправи виконуються письмово в окремому зошиті з обов'язковим обґрунтуванням наданих відповідей. Для отримання максимальної кількості балів здобувач вищої освіти має виконати всі завдання на високому рівні (оцінюється в 0,5 бала за умов виконання завдання в повному обсязі, якщо завдання виконано, але мають місце помилки, воно оцінюється в межах від 0,1 до 0,5 бала з подальшим округленням на користь здобувача вищої освіти).

2. Написання та публікація наукової статті з актуальної теми у міжнародному або фаховому виданні (оцінюється до 10 балів за фактом публікації при наявності підтверджуючих матеріалів).

3. Написання та публікація тез доповідей з актуальних тем на конференції міжнародного, всеукраїнського чи регіонального рівня (оцінюється в 5 балів за фактом публікації при наявності підтверджуючих матеріалів).

4. Створення відео-ролика, який розкриває проблемні питання обраної теми ПНД (оцінюється в 3 бали).

5. Підготовка мультимедійних презентацій з тем, які повинні розкривати питання, що не розглядалися під час аудиторної роботи (одна презентація оцінюється максимум у 2 бали, при умові, що вона складається з 15 слайдів, має чіткий перелік використаних джерел).

6. Підготовка тестових завдань різного рівня когнітивності. Завдання виконується в письмовій або електронній формі (20 тестових завдань за однією темою оцінюються у 1 бал за умови, що дані тестові завдання раніше не вирішувалися та не використовувалися під час проведення аудиторних занять).

7. Складання практичних фабул. До кожної фабули потрібно поставити 5 питань та надати розгорнуті та обґрунтовані відповіді. Завдання виконується в письмовій або електронній формі (оцінюється у 2 бали).

8. Виступ на засіданні наукового гуртка кафедри (оцінюється в 0,5 балів).

Критерії оцінювання підсумкового контролю (залік) – 50 балів.

Залік може проводитись в усній, письмовій або тестовій формах за білетами, затвердженими на засіданні кафедри (для усної та письмової форми).

Білет містить 2 частини: теоретичну, яка складається з двох питань, та практичну, яка містить практичне завдання.

1. Виконання теоретичної частини завдання оцінюється максимально до 30 балів (по 15 балів за відповідь на кожне питання).

Критерії оцінювання відповідей на питання теоретичної частини білета.

Оцінка «*відмінно*» – 25-30 балів – виставляється, якщо здобувач вищої освіти точно і повно відповів на питання білета, чітко і логічно відповів на поставлені екзаменаторами запитання, вільно володіє науковою термінологією,

наводить приклади з допоміжної літератури та власної практики, демонструє бачення практичного застосування вивченого матеріалу в практичній діяльності.

Оцінка *«добре»* – 15-24 бали – ставиться у випадку, коли при відповіді здобувач вищої освіти допустив деякі неточності чи залишилась нерозкритою частина білета (до 15%) за умови, що принципові моменти запитань були розкриті правильно, незначні помилки усуваються самим здобувачем, коли на помилки вказує екзаменатор. Здобувач вищої освіти наводить приклади з практики, частково демонструє бачення практичного застосування вивченого матеріалу.

Оцінка *«задовільно»* – 6-14 балів – виставляється за наявність у відповіді декількох суттєвих неточностей, нечіткість відповіді, коли 30-50% змісту білета залишається нерозкритою, допущені помилки і порушена логіка викладу, що вплинуло на результат та правильність висновків. Відповідь не аргументована прикладами, посиленнями на нормативно-правову базу та літературні джерела. Здобувач вищої освіти відчуває труднощі при встановленні зв'язку між питаннями білету та його практичним виконанням. На додаткові запитання екзаменатора відповідає теж в межах 45-50%.

Оцінка *«незадовільно»* – 0-5 бали – виставляється, якщо здобувач вищої освіти не засвоїв матеріал у межах програм навчальних дисциплін (менше 50%), не дає конкретної відповіді на питання білету, не наводить прикладів, не ознайомлений з методичною і навчальною літературою з дисципліни, не здатний висвітлити поставлене питання. На додаткові та навідні запитання екзаменатора здобувач вищої освіти часто не знає правильної відповіді. Не володіє базовими категоріями та основними теоретичними поняттями з дисципліни.

2. Виконання практичної частини завдання оцінюється максимально у 20 балів.

Критерії оцінювання відповідей на завдання практичної частини білета.

Оцінка *«відмінно»* – 16-20 балів – виставляється, якщо здобувач вищої освіти обґрунтовано, послідовно й логічно аналізує ситуацію з використанням наукової термінології, демонструє власне бачення ситуації; виявляє уміння будувати чіткий алгоритм дій, спрямованих на професійне і компетентне вирішення даної проблеми.

Оцінка *«добре»* – 10-15 балів – ставиться у випадку, коли здобувач вищої освіти послідовно й логічно аналізує ситуацію за стандартною схемою, володіє науковою термінологією, при розв'язанні практичного завдання допущені лише незначні помилки, які усуваються самим здобувачем після зауваження екзаменатора.

Оцінка *«задовільно»* – 5-9 балів – виставляється, коли у ході розв'язання задачі допущені помилки і порушена логіка аналізу ситуації, необхідної для розв'язання конкретної проблеми, що вплинуло на результат і правильність висновків. Але при цьому наявне часткове володіння теоретичним матеріалом з питань, наведених у ситуації.

Оцінка **«незадовільно»** – 0-4 балів – вказує на те, що здобувач вищої освіти не оволодів базовим теоретичним матеріалом та практичними навичками професійної діяльності.

Загальна оцінка за екзамен підраховується як сумарна кількість оцінок, отриманих з кожної частини білета. Оцінка **«відмінно»** може бути поставлена лише в тому випадку, якщо жодне із питань екзаменаційного білета не оцінено нижче оцінки «добре». Загальна оцінка як результат складання екзамену визначається за шкалою ECTS і переводиться у національну шкалу оцінювання («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно»).

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою		Оцінка за шкалою ECTS	
	Залік	Екзамен/ диференційований залік	Оцінка	Пояснення
90-100	зараховано	Відмінно	A	«Відмінно» - теоретичний зміст курсу засвоєний у повному обсязі; сформовані необхідні практичні навички роботи із засвоєним матеріалом; всі навчальні завдання, передбачені РПНД, виконані в повному обсязі.
83-89		Добре	B	«Дуже добре» - теоретичний зміст курсу засвоєний в повному обсязі; в основному сформовані необхідні практичні навички роботи із засвоєним матеріалом; всі навчальні завдання, передбачені РПНД, виконані, якість виконання більшості з них оцінена кількістю балів, близько до максимальної.
75-82		Задовільно	C	«Добре» - теоретичний зміст курсу засвоєний цілком; в основному сформовані практичні навички роботи із засвоєним матеріалом; всі навчальні завдання, передбачені РПНД, виконані, якість виконання жодного з них не оцінена мінімальною кількістю балів, деякі види завдань виконані з помилками.
68-74			D	«Задовільно» - теоретичний зміст курсу засвоєний не повністю; але прогалини не носять істотного характеру; в основному сформовані необхідні практичні навички роботи із засвоєним матеріалом; більшість передбачених РПНД навчальних завдань виконано, деякі з виконаних завдань містять помилки.
60-67			E	«Достатньо» - теоретичний зміст курсу засвоєний частково; не сформовано деякі практичні навички роботи; частина передбачених РПНД навчальних завдань не виконані або якість виконання деяких з них оцінено числом балів, близьким до мінімального.
35-59	не зараховано	Не задовільно	FX	«Умовно незадовільно» - теоретичний зміст курсу засвоєний частково; не сформовані необхідні практичні навички роботи; більшість навчальних завдань не виконано або якість їх виконання оцінено кількістю балів, близько до мінімальної; при додатковій самостійній роботі над матеріалом курсу можливе підвищення якості виконання навчальних завдань (з можливістю повторного складання).
1-34			F	«Безумовно незадовільно» - теоретичний зміст курсу не засвоєний; не сформовані необхідні практичні навички роботи; всі виконані навчальні завдання містять грубі помилки або не виконані взагалі; додаткова самостійна робота над матеріалом курсу не призведе до значного підвищення якості виконання навчальних завдань.

7. ІНФОРМАЦІЙНЕ ТА МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ (рекомендовані джерела інформації)

Основні нормативні акти:

1. Конституція України: Основний Закон України від 28 червня 1996 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Земельний кодекс України: Закон України від 25.10.2001 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2002. № 3. Ст. 27.
3. Кодекс України про надра: Закон України від 27.07.1994 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 36. Ст. 340.
4. Лісовий кодекс України: Закон України від 21.01.1994 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 17. стор. 443. Ст. 99.
5. Водний кодекс України: Закон України від 06.06.1995 р. № 213/95-ВР *Відомості Верховної Ради України*. 1995. № 24. Ст. 189.
6. Кримінальний кодекс України: Закон України від 5 травня 2001 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25. Ст. 131.
7. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України України від 7 грудня 1984 р. *Відомості Верховної Ради УРСР*. 1984. № 51. Ст. 1122.
8. Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України від 25 червня 1991 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1991. № 41. Ст. 546.
9. Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року: Закон України від 19.04.2019 р. № 2697-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2019. № 16, стор. 8, стаття 70.
10. Конвенція про охорону біологічного різноманіття від 05.06.1992 р. *Офіційний вісник України*. 2007. № 22, стор. 229. Ст. 932.
11. Про оренду землі: Закон України від 06.10.1998 р. № 161-XIV. *Відомості Верховної Ради України*. 1998. № 46. Ст. 280.
12. Про оцінку земель: Закон України від 11.12.2003 р. № 1378-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 15. Ст. 229.
13. Про охорону земель: Закон України від 19.06.2003 р. № 962-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 39. Ст. 349.
14. Про природно-заповідний фонд України: Закон України від 16.06.92 р. № 2456-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 34. Ст. 502.
15. Гірничий закон України: Закон Верховної Ради України від 6 жовтня 1999 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1999. № 50. Ст. 433.
16. Про охорону атмосферного повітря: Закон України від 16.10.92 р. № 2707-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 50. Ст. 678.
17. Про природно-заповідний фонд України: Закон України від 16.06.1992 р. № 2456. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 34. Ст. 502.
18. Про мисливське господарство та полювання: Закон України від 22.02.2000 р. *Офіційний вісник України*. 2000. № 12. Ст. 442.
19. Про тваринний світ: Закон України від 13 грудня 2001 р. *Офіційний вісник України*. 2002. № 2. Ст. 47.

20. Про Червону книгу України: Закон України від 07.02.2002 р. № 3055-III. *Офіційний вісник України*. 2002. № 10. стор. 135. Ст. 462.

21. Про питну воду та питне водопостачання: Закон України від 10 січня 2002 р., № 2918 –III. *Відомості Верховної Ради України*. 2002. № 16. Ст. 112.

-підзаконні акти:

22. Про державну комісію з питань техногенно-екологічної безпеки та надзвичайних ситуацій: Постанова Кабінету Міністрів України від 26.01.2015 р. № 18. *Офіційний вісник України*. 2015. № 8. стор. 12. Ст. 191.

23. Про затвердження Порядку інформаційної взаємодії між кадастрами та інформаційними системами: Постанова Кабінету Міністрів України від 03.06.2013 р. № 483. *Офіційний вісник України*. 2013 р. № 53. стор. 26, Ст. 1934.

24. Про затвердження Методики визначення розмірів шкоди, зумовленої забрудненням і засміченням земельних ресурсів через порушення природоохоронного законодавства: Наказ Міністерства охорони навколишнього природного середовища від 27.10.1997 р. № 171. *Офіційний вісник України*. 1998 р. № 18. стор. 109. Ст. 664.

25. Про порядок визначення та відшкодування збитків власникам землі та землекористувачам: Постанова Кабінету Міністрів України від 19.04.1993 р. № 284.

26. Про затвердження Порядку визначення втрат лісогосподарського виробництва: Постанова Кабінету Міністрів України від 09.06.2023 р. № 588. *Офіційний вісник України*. 2023. № 59, стор. 154, стаття 3308, код акта 118847/2023.

27. Про затвердження Типового договору оренди землі: Постанова Кабінету Міністрів України від 03.03.2004 р. № 220. *Офіційний вісник України*. 2004. № 9. стор. 30. стаття 527.

28. Порядок державної реєстрації речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень: Постанова Кабінету Міністрів України від 25 грудня 2015 р. № 1127. *Офіційний вісник України*. 2016. № 2. стор. 721. Ст. 108.

29. Про затвердження Методики визначення розмірів відшкодування збитків, заподіяних державі внаслідок самовільного користування надрами: Наказ Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України 15 вересня 2022 року № 366. *Офіційний вісник України*. 2022. № 89, стор. 126, стаття 5565, код акта 114760/2022

30. Про затвердження Порядку державного обліку родовищ, запасів і проявів корисних копалин: Постанова Кабінету Міністрів України від 31 січня 1995 р. № 75.

31. Про затвердження Переліків корисних копалин загальнодержавного та місцевого значення: Постанова Кабінету міністрів України від 12 грудня 1994 р. № 827.

32. Про затвердження Методики розрахунку розмірів відшкодування збитків, які заподіяні державі в результаті наднормативних викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря: Наказ Міністерства енергетики та захисту довкілля України 28 квітня 2020 року № 277. *Офіційний вісник України*. 2020. № 37, стор. 100, стаття 1236, код акта 99078/2020.

33. Про затвердження Тимчасового порядку справляння плати за спеціальне використання диких тварин: Постанова Кабінету Міністрів України від 25 січня 1996 р. № 123. *Урядовий кур'єр*. 1996.

34. Про затвердження Положення про правила проведення полювань, поводження із зброєю та порядок видачі ліцензій на добування мисливських тварин: Наказ Міністерства Аграрної політики та продовольства України від 17.10.2011 р. № 549. *Офіційний вісник України*. 2011. № 82. стор. 22. Ст. 3008.

35. Про затвердження Методики розрахунку збитків, заподіяних рибному господарству внаслідок порушень правил рибальства та охорони водних живих ресурсів: Наказ Міністерства екології та природних ресурсів України від 12.07.2004 р. № 248/273. *Офіційний вісник України*. 2004 р. № 46. стор. 114. Ст. 3075.

36. Про затвердження Методики розрахунку збитків, заподіяних рибному господарству внаслідок порушення законодавства про охорону навколишнього природного середовища: Наказ Міністерства екології та природних ресурсів України від 18.05.95 р. № 36.

Підручники:

1. Аграрне право : підручник / автор. кол. В. М. Корнієнко та ін. ; за ред. д-ра юрид. наук, проф. А. М. Статівки ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків : Право, 2018. 411 с.

2. Гетьман А.П., Анісімова Г.В., Соколова А.К. Екологічне право: підручник. Харків : Право. 2019. 552 с.

3. Екологічне право України. Загальна частина : підручник / М. В. Краснова, Ю. А. Краснова. К.: ВПЦ "Київський університет", 2021. 190 с.

Навчальні посібники, інші дидактичні та методичні матеріали:

1. Екологічне право у схемах та визначеннях : навч. посібник / кол. авт. ; за заг. ред. д-ра юрид. наук, доц. К. Р. Резворович. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2022. 188 с.

2. Боднарчук О. Г. Екологічне право : навч. посіб. / О. Г. Боднарчук, О. І Боднарчук, П. Р. Левчук // Ун-т держ. фіскальної служби України. Ірпінь, 2021. 458 с.

3. Екологічне право : навч. посіб. / Кол. авт. Резворович К. Р., Юнін О. С., Кірін Р. С. та ін. Дніпро : Видавець Біла К. О., 2020. 318 с.

4. Екологічне право України: навчальний посібник. Одеса: Гельветика. 2018. 408 с.

5. Екологічне право в запитаннях та відповідях : навч. посіб.; за ред. А.П. Гетьмана. Харків : Право, 2017. 208 с.

6. Екологічне право України : навч. посіб. / Н. С. Гавриш та ін.; за ред. проф. І. І. Каракаша, д-ра юрид. наук Т. Є. Харитонової, канд. юрид. наук А. І. Черемнової ; Нац. ун-т «Одес. юрид. акад.». 1-е вид. Одеса : Гельветика, 2018. 383 с.

7. Екологічне право: навчально-методичний посібник для студентів денної та заочної форми навчання / Демчук Т.І., Борденюк О.В., Шелудяков Р.С.

Чернівці, 2021. 100 с.

8. Екологічне право України. Особлива частина : навч. посіб.: О. М. Шуміло (кер. авт. кол.), І. В. Бригадир, В. А. Зуєв та ін. МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. 2-ге вид., змін. / за заг. ред. О. М. Шуміла. Харків, 2017. 384 с.

9. Краснянський М. Ю., Екологічна безпека: навчальний посібник. К.: Видавничий дім «Кондор», 2018. 180 с.

10. Юридична відповідальність за екологічні правопорушення: навч. посіб. / Т.К. Оверська, Н.М. Опольська; Вінн. Нац. ун-т. Вінниця: ТОВ «ТВОРИ», 2020. 252 с.

Монографії та інші наукові видання:

1. Актуальні проблеми правового регулювання аграрних, земельних, екологічних та природоресурсних відносин в Україні: колект. монографія. Відп. ред.: Т.Є. Харитоновна, І.І. Каракаш. Одеса : Гельветика, 2018. 722 с.

2. Актуальні проблеми правового регулювання аграрних, земельних, екологічних та природоресурсних відносин в Україні: колект. монографія. Відп. ред.: Т.Є. Харитоновна, І.І. Каракаш. Одеса : Гельветика, 2018. 722 с.

3. Анісімова Г. В. Право громадян на безпечне для життя і здоров'я довкілля. Велика українська юридична енциклопедія : у 20 т. Т. 14 : Екологічне право / редкол. : Ю. С. Шемшученко (голова), А. П. Гетьман (заст. голови) [та ін.] ; Нац. акад. прав. наук України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України ; Нац. юрид. ун-т імені Ярослава Мудрого. Харків : Право, 2018. С. 610–612.

4. Борщевська О.М., Іванова О.М. Зближення екологічного законодавства України та країн Європейського Союзу щодо захисту екологічних прав людини. *Держава та регіони*. Серія: Право. 2017. № 1(55). С. 1-6.

5. Велика українська юридична енциклопедія : у 20 т. / [редкол. вид.: Тацій В. Я. та ін.] ; Нац. акад. прав. наук України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. – Харків : Право, 2016 Т. 16 : Земельне та аграрне право / [редкол.: М. В. Шульга (голова) та ін.]. 2019. 695 с.

6. Демчук Т.І. Дисциплінарна відповідальність за порушення права на доступ до екологічної інформації. *Правова система України : сучасний стан та актуальні проблеми* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, 13 листопада 2020 р. Івано-Франківськ, 2020. С. 72-75.

7. Демчук Т.І. Доступ до екологічної інформації за законодавством Китайської Народної Республіки. *Держава та регіони*. Серія : Право. 2020. № 2. С. 211-216.

8. Жмудінський В.П. Птахівничі господарства як суб'єкти сільськогосподарського товаровиробництва, їх види. *Держава і право* ім. В.М. Корецького. 2017. Випуск 75. С.286-297.

9. Заєць О.І. Окремі особливості вирішення земельних спорів щодо приватизації землі. *Держава і право* ім. В.М. Корецького. 2017. Випуск 75. С.274-285.

10. Збалансоване використання земельних ресурсів: навч. посіб. для підготовки фахівців напряму 6.040106 “Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування” у ВНЗ II-IV рівнів акредитації / Клименко М.О., Борисюк Б.В., Колесник Т.М. Херсон:ОЛДІ-ПЛЮС, 2014. 552 с.
11. Каракаш І.І. Щодо правового регулювання відносин власності на атмосферне повітря. *Право і суспільство*. 2017. № 1. С.116-122.
12. Карпінська Н. В. Застосування санітарних та фітосанітарних заходів: проблеми правового забезпечення у контексті вимог СОТ та ЄС : монографія. Луцьк : СПД Галяк Жанна Володимирівна, друкарня «Волиньполіграф», 2021. 532 с.
13. Карпінська Н. В. Концептуально-правові засади застосування санітарних та фітосанітарних заходів у сільському господарстві України в контексті вимог СОТ та ЄС : дис. ... д-ра юрид. наук. Одеса, 2021. 492 с.
14. Кир’янова В. О., Матвієнко В. І., Ярошенко А. С. Особливості юридичної відповідальності за порушення екологічного законодавства. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. Вип. 1. С. 131–134.
15. Кіреєва І. Ю. Гідроекологія : навчальний посібник / Ірина Кіреєва Нац. ун-т біоресурсів і природокористування України, К. : Центр учбової літератури, 2018. 661 с.
16. Коваленко Т.О. Правові аспекти спадкування земельної ділянки за відсутності кадастрового номера. *Держава і право* ім. В.М. Корецького. 2017. Випуск 75. С.263-273.
17. Лагойда Т.В. Пасивний доступ до екологічної інформації. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. №6. Том 2. 2018. С. 21-24.
18. Ярошенко А.С. Особливості юридичної відповідальності за порушення екологічного законодавства. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. № 1. С. 131-134.
19. Ярошенко А.С., Голобородько В.В. Правові аспекти законодавчого регулювання права громадян на доступ до інформації про стан довкілля. *Електронне наукове фахове видання «Порівняльноаналітичне право»*. Вип. 5. 2019 С. 217–220.
20. Ярошенко А.С., Голобородько В.В. Правові аспекти законодавчого регулювання права громадян на доступ до інформації про стан довкілля. *Електронне наукове фахове видання «Порівняльноаналітичне право»*. Вип. 5. 2019 С. 217–220.

Інтернет-ресурси:

1. <http://zakon.rada.gov.ua> – Законодавство України
2. <http://rada.gov.ua> – офіційний веб-сайт Верховної Ради України
3. <http://www.president.gov.ua/> - Президент України
4. <http://www.kmu.gov.ua> – Урядовий портал (Кабінет Міністрів України)
5. <http://www.minjust.gov.ua> – Міністерство юстиції України
6. <http://court.gov.ua/> - Судова влада України

7. <https://unba.org.ua/> - Національна асоціація адвокатів України
8. <http://npu.ua> – Нотаріальна палата України
9. <http://www.ccu.gov.ua/> - Конституційний суд України
10. <http://reyestr.court.gov.ua/> - Єдиний державний реєстр судових рішень
11. <https://hcj.gov.ua/> - Вища рада правосуддя
12. <https://www.lawportal.com.ua/> - Юридичний портал України
13. <http://ukr-pravo.at.ua/> - Правовий портал
14. <http://nbuv.gov.ua> - Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського
15. http://irbis-nbuv.gov.ua/info_law.html - Юридичні інформаційні ресурси.

**Завідувач кафедри
цивільного права та процесу
доктор юридичних наук, доцент**

Кристина РЕЗВОРОВИЧ

